

POSUDEK DIPLOMOVÉ PRÁCE

NÁZEV PRÁCE: UMĚLEC JAKO GENDEROVÝ KONCEPT: GENDEROVÉ
STEREOTYPY V ESTETICE

AUTOR PRÁCE: MARKÉTA ŠLAUFOVÁ

Už samotný název předložené diplomové práce napovídá, že kolegyně Markéta Šlaufová se chce věnovat nejenom problému chápání autorství uměleckého díla, ale zároveň chce tuto problematiku také překročit či rozšířit. Autorka práce se snaží podat přehled témat, která v nějakém smyslu spojují estetiku a gender studies. Deklarovaným cílem diplomové práce je „představit celistvý pohled na estetiku z genderového hlediska“ neboli „postihnout nejdiskutovanější a nejvýraznější témata, která leží v ‘průsečíku’ estetiky a gender studies“. Takový úkol je samozřejmě velice náročný, nedomnívám se, že by byl skutečně úspěšně zvladatelný v diplomové práci. Šíře témat, která se autorka předložené práce snaží sledovat, je značná: autorka se nejprve zabývá genderovými stereotypy obecně, dále se věnuje používání některých slov spojených s těmito stereotypy, v přehledu podává vybrané rysy některých klasických estetických teorií, zabývá se nerovnostmi v možnostmi uplatnění žen a mužů na poli umělecké produkce, zaznamenává ovšem i problematiku spojenou s předsudečným používáním jazyka. V poslední části práce je naznačen charakter toho, co bychom mohli nazvat feministickou estetikou.

Téma vybrané ke zpracování je v mnoha ohledech zajímavé, slibuje nové vhledy do estetické problematiky, zejména odkrytí některých omezení spojených s klasickým nebo řekněme tradičním estetickým diskursem, případně i s diskursem současným. I když by deklarované cíle práce právě takovéto směřování napovídaly, je problémům genderových předsudků, deformací či omezení v estetických teoriích nakonec věnováno jen velice málo prostoru. Estetická problematika je totiž v práci řešena ve skutečnosti jen ve dvou pasážích. První z těchto pasáží je věnována „stereotypům v teoriích klasické estetiky“. Kolegyně Šlaufová tu však nepřistupuje ke skutečné analýze klíčových textů. V podstatě jen zběžně odkazuje na vybrané myšlenky vybraných autorů (zejména Burka, Kanta) a ještě zběžněji na problematiku některých vybraných témat (vkus, génus, exprese). Ve většině případů nepřibližuje názory „klasických teoretiků estetiky“ a klasická témata estetiky na základě pramenů, v některých případech na použitou literaturu neodkazuje dokonce vůbec. Textu v této pasáži chybí vnitřní souvislost, na vyvstávající otázky nedostává čtenář žádnou odpověď. Povšechně formulovaná

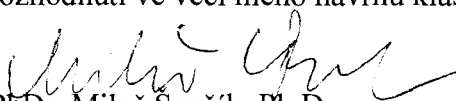
tvrzení z této pasáže autorka v samotném závěru ještě shrnuje a opět velice nejasným způsobem poukazuje na propojení klasických teorií s dalšími „současnými“ názory či teoriemi, tentokrát dokonce už nejmenovanými. Například: „Zatímco Burke popisuje ‘femininní’ krásno spíše v souvislosti s ženským tělem, Kant rozdílnost těchto kategorií uvádí na odlišnosti charakterů a typických rysů mužského a ženského pohlaví. V tomto kontextu se pak do současných teorií dostává mimo jiné i stereotyp, že ženy nejsou dost ctnostné a nemají dostatečnou morálku.“ Na jaké konkrétní teorie tu autorka naráží? Obdobně nejasné jsou i zmínky o inspiraci současných estetických teorií aristotelskými názory: „Návaznost a odkazy na peripatetickou školu se ve filozofii a estetice objevují dodnes. Vzhledem k tomu, že tělo je od pradávna spojováno s ženou a femininitou a duše naopak s maskulinitou, nese v sobě i Aristotelovská dualita ‘duše – tělo’ tyto genderové konotace. Podle jeho názorů na ženy obecně je pak zřejmé, že mají tyto konotace velmi negativní charakter. Pokud se tedy estetické teorie vrací k Aristotelovým názorům a navazují na ně, přenášejí se do současnosti i negativní genderové stereotypy, které jsou s nimi spjaty.“ Čtenář, který by se rád dozvěděl více, je opět zklamán.

Druhá z esteticky zaměřených pasáží je věnována teorii estetického postoje a její kritice. Zmiňována je především Stolnitzova teorie. I v tomto případě je však se samotným kritizovaným pramenem pracováno minimálně. Výsledkem jsou opět nejasné formulace, které například Stolnitzovi přisuzují formalistický přístup, naznačují problematiku vztahu mezi formou a obsahem a problematizují samotný koncept estetického postoje. Čtenář však opět zůstává na pochybách. Neví například, zda se autorka přiklání k odmítnutí samotného konceptu estetického postoje či nikoli nebo zda toto odmítnutí alespoň naznačuje. Nebo snad autorka naznačuje potřebu nějakého omezení tohoto konceptu? Srozumitelnost této pasáže navíc ztěžují některé formulace, o kterých si nemůžeme být zcela jisti, zda jsou správné či se jedná o chybu: „Přestože tedy nezainteresovanost může podle Korsmeyerové potlačit předsudky vůči dílu, nemůže a především by nemělo způsobit, že přehlédneme, co je vlastně v díle zachyceno.“ To, že se v této větě možná nejedná o překlep v koncovce slovesa „nemělo“, naznačuje jiná věta: „Nezainteresovaný postoj má tedy podle ní fungovat jako ochrana před předčasným odmítnutím uměleckého díla kvůli jeho obsahu, ale nemělo by zcela zrušit možnou rozdílnost pohledů jednotlivých diváků.“ Osobně předpokládám, že se o opakovaný překlep jedná, chci jen upozornit na skutečnosti, že také formální stránce práce měla být věnována větší pozornost.

Z formálních záležitostí mi dále není jasné ani členění použité literatury na primární a sekundární.

Jsem si vědom to, že téma, které si kolegyně Šlaufová zvolila ke zpracování v diplomové práci, je v českém prostředí ještě do značné míry nové. O potřebnosti bádání ve vymezeném směru tedy není sporu. Tato skutečnost ovšem zároveň klade na autora práce zvýšené nároky. Rovněž se však domnívám, že nedostatky předložené diplomové práce jsou poměrně značné: nedostatečná tematizace estetické problematiky, přístup k tématům obsaženým v pramenech prostřednictvím sekundární literatury, nejasnost použité terminologie a nejasné formulace.

Z uvedených důvodů se rozhoduji mezi klasifikačními stupni **dobře** a **neprospěla**, konečné rozhodnutí ve věci mého návrhu klasifikace bych rád učinil až na základě obhajoby.

PhDr. Miloš Ševčík, Ph.D.

V Praze dne 21. května 2009